

Věda a náboženství / Víra / Kritičnost / Pojmovost

Věda stojí v protívě k náboženství jen pokud LOGOS stojí proti MYTHU. Protože však mýtus už přestal být jediným světem, přesněji všehomírem lidského života v tom okamžiku, kdy první řeční myslitelé vkročili do hájemství pojmového světa (tj. do světa LOGU; ostatně dost podobně, jako první typy rituálního chování, zejména pak rituály slovní, jazykové – ohlašovaly, že dosavadní „všehomír“, který byl pro člověka „celým světem“ resp. osvětím, se stal „pouhou přírodou“, vedle níž a nad níž se postupně konstituoval nový svět resp. - pro člověka – nové osvětí -, totiž svět jazyka, svět slova, řeči), podmínkou toho, aby nadále nepřezívaly jen jeho relikty, byla jeho schopnost si osvojit některé postupy, metody a prostředky, které si s sebou LOGOS přinášel nebo které si dokázal nově vybudovávat, ustavovat. Mýtus si některé momenty LOGU vsutku mohl osvojovat a osvojoval, protože byl vlastně svou strukturou LOGU podoben – či spíše naopak, LOGOS se MYTHU podobal svou zaměřeností na nadčasové archetypy, které však byly v LOGU zbavovány své dějovosti (takže se z nich stávaly např. ARCHAI, principy). Ani nejvědeckější věda se neobejde bez jistého rozsahu narativity, i když se jejím ideálem staly formule (rovnice), které platí mimo čas a prostor, nad čas a nad prostor, i když pro čas a pro prostor. Mýtus, který si osvojil jistou míru pojmovosti, se stává filosofujícím či jen logizujícím mýtem, tedy vpravdě „mytologií“, eventuálně (ve shodě s Landsbergem) „mytologismem“ (v podobě ideologií apod.). To znamená, že sama pojmovost už nemůže nadále sloužit jako jediné kritérium, podle něhož rozpoznáme, jde-li o mýtus (náboženství) nebo o vědu. Kromě toho např. theologie v průběhu prvních staletí po Kr. si osvojovala stále víc „náboženských“ prvků, takže tímto způsobem spolupracovala na „logizaci“ křesťanské zvěsti (kérygmatu); ale to nechme nyní stranou, i když to má svou důležitost, protože právě to umožnilo, že starožidovské chápání „víry“ bylo infikováno konfuzí víry s náboženskostí. Vedle důrazu na pojmovost je tedy třeba najít ještě další, pokud možno ostřejší kritérium, a tím je po mém soudu kritičnost. To však zároveň znamená, že všude tam, kde věda oslabuje nebo dokonce opouští svou kritičnost, upadá do mytologií a mytologismů a stává se tak nutně jakýmsi novým typem náboženství.

(Praha, 980105-3.)